

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

План лекції

1. Сутність та фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємства.
2. Методика аналізу фінансової стійкості підприємства.

1. СУТНІСТЬ ТА ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА.

У широкому розумінні стійкість - спроможність певної системи виконати свої функції попри вплив зовнішніх та внутрішніх факторів.

Як складне поняття, що інтегрує в собі різні складові, стійкість підприємства базується на кількох детермінантах:

- стабільності діяльності;
- стійкості проти факторів впливу;
- життєздатності – спроможності відновити свої функції після потрясінь.

Види стійкості підприємства

Внутрішня стійкість підприємства

- відображає такий стан його трудового потенціалу, матеріально – технічної та вартісної (грошової) структур виробництва і таку його динаміку, при якій забезпечуються стабільно високі виробничі і фінансові результати функціонування підприємства.

Зовнішня стійкість

- слід визначати на основі стабільності економічного середовища, в рамках якого здійснюються його операції. Вона досягається відповідним макроекономічним регулюванням ринкової економіки.

Спадкова стійкість

- визначається наявністю певного запасу міцності, досягнутого підприємством за період його попередньої діяльності, і яка захищає від впливу несприятливих дестабілізуючих факторів.

Загальна стійкість

- передбачає такий рух його грошових потоків, який забезпечує постійне перевищення надходженням коштів над їх вибуттям.

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

- це стан підприємства, за якого забезпечується стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення надходжень грошових коштів над їх вибуттям, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва і реалізації продукції, розширення та оновлення

Найважливішою ознакою фінансової стійкості підприємства є

- його здатність функціонувати й розвиватися в умовах мінливості внутрішнього та зовнішнього середовища.

Класифікація чинників, що впливають на фінансову стійкість підприємства

Незалежні від діяльності підприємства
(зовнішні або екзогенні чинники)

Загальноекономічні: темпи росту ВВП;
темпи росту інфляції; характер податкової
системи; аспекти чинного законодавства;
темпи росту реальних доходів населення;
темпи росту безробіття

Ринкові: монополізм на ринку; рівень
попиту; рівень пропозиції; стан валютного
ринку; рівень активності фондового ринку

Інші: політична ситуація; демографічна
ситуація; стихійні лиха; криміногенна
ситуація

Залежні від діяльності підприємства
(внутрішні або ендогенні чинники)

Організаційні: рівень маркетингу; рівень
використання основних засобів;
диверсифікованість асортименту продукції;
рівень виробничого менеджменту

Інвестиційні: рівень використання
інвестиційних ресурсів; величина отриманих
обсягів прибутку по запланованим
проектам; інвестиційний менеджмент

Фінансові: характер фінансової стратегії;
величина частки позикового капіталу;
величина частки дебіторської
заборгованості; рівень вартості капіталу;
рівні фінансових ризиків; фінансовий
менеджмент

2. МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Етапи аналізу фінансової стійкості підприємства

1) Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості підприємства;

- встановлення типу фінансової стійкості залежно від рівня забезпеченості запасів джерелами їх формування.

2) Аналіз відносних показників фінансової стійкості підприємства

- Відносні показники ступеню фінансової незалежності; показники, що характеризують стан обігових коштів ; показники, що характеризують стан основного капіталу .

- Аналіз абсолютних показників, що відбивають ступінь фінансової стійкості підприємства, дозволяє перевірити, які джерела засобів і в якому обсязі використовуються для покриття активів.

1. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ ЗАПАСІВ

- 1. Наявність власних оборотних коштів для формування запасів:

$$ВОК = ВК - НА$$

де $ВОК$ – власні оборотні кошти;

$ВК$ – власний капітал;

$НА$ – необоротні активи.

- Цей показник характеризує чистий оборотний капітал. Його збільшення в порівнянні з попереднім періодом свідчить про подальший розвиток діяльності підприємства.

- **2. Наявність власних і довгострокових позикових джерел формування запасів :**

$$ВДД\Phi = ВОК + ДК,$$

де $ВДД\Phi$ – власні і довгострокові позикові джерела формування запасів;

$ДК$ – довгострокові кредити;

- **3. Загальна величина основних джерел формування запасів:**

$$Д\PhiЗ = ВДД\Phi + КК,$$

де $Д\PhiЗ$ – загальна величина основних джерел формування запасів;

$КК$ – короткострокові позикові кошти (поточна заборгованість за довгостроковими кредитами та короткострокові кредити банків).

2. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ЗАПАСІВ ДЖЕРЕЛАМИ ЇХ ФІНАНСУВАННЯ

Трьом показникам наявності джерел формування запасів відповідають три показника забезпеченості запасів джерелами їх формування (різниця між відповідним джерелом і сумою запасів):

- надлишок (+) чи брак (-) власних оборотних коштів;
- надлишок (+) чи брак (-) власних і довгострокових джерел формування запасів;
- надлишок (+) чи брак (-) загальної величини основних джерел формування запасів.

3. ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТИПІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

- **1. абсолютна фінансова стійкість** - наявний надлишок власних оборотних коштів для фінансування запасів :

$$\left\{ \begin{array}{l} BOK - 3 \geq 0 \\ BOK + ДК - 3 \geq 0 \\ BOK + ДК + КК - 3 \geq 0 \end{array} \right\}$$

Ситуація абсолютної фінансової стабільності не є оптимальною, оскільки в цьому випадку керівництво підприємства не вміє, не бажає або не має можливості використати зовнішні джерела коштів для фінансування основної діяльності.

- **2. нормальна фінансова стабільність** – наявний надлишок власних і довгострокових позикових джерел для фінансування запасів:

$$\left\{ \begin{array}{l} BOK - 3 < 0 \\ BOK + ДК - 3 \geq 0 \\ BOK + ДК + КК - 3 \geq 0 \end{array} \right\}$$

Запаси забезпечуються сумою власних оборотних коштів та довгостроковими позиковими джерелами, платоспроможність гарантована

- **3. нестійке фінансове становище** – наявний надлишок нормальних джерел фінансування запасів :

$$\left\{ \begin{array}{l} BOK - З < 0 \\ BOK + ДК - З < 0 \\ BOK + ДК + КК - З \geq 0 \end{array} \right\}$$

- Запаси забезпечуються за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових позикових джерел та короткострокових кредитів і позик, тобто за рахунок усіх основних джерел формування запасів.

Характеризується порушенням платоспроможності, при якому зберігається можливість відновлення рівноваги за рахунок поповнення джерел власних коштів, скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів. Наявність порушень фінансової дисципліни (затримки в оплаті праці, використання тимчасово вільних власних коштів резервного фонду і фондів економічного стимулювання тощо), перебої у надходженні грошей на розрахункові рахунки і платежі, нестійкою рентабельністю, невиконання фінансового плану, в тому числі з прибутку.

Фінансова нестійкість вважається припустимою, якщо виконуються такі умови:

- виробничі запаси (ВЗ) і готова продукція (ГП), товари (Т) (найбільш ліквідні запаси) - дорівнюють сумі короткострокових кредитів (КК), що беруть участь у формуванні запасів, або перевищують її:

$$ВЗ + ГП + Т \geq КК;$$

- Якщо дана умова не виконується, то фінансова нестійкість є не припустимою і відбиває тенденцію до значного погіршення фінансового стану підприємства

- **критичне фінансове становище** – має місце нестача нормальних джерел фінансування запасів:

$$\left\{ \begin{array}{l} BOK - 3 < 0 \\ BOK + ДК - 3 < 0 \\ BOK + ДК + КК - 3 < 0 \end{array} \right\}$$

Запаси не забезпечуються джерелами їх формування і підприємство перебуває на межі банкрутства.

Етапи аналізу фінансової стійкості підприємства

1) Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості підприємства;

- встановлення типу фінансової стійкості залежно від рівня забезпеченості запасів джерелами їх формування.

2) Аналіз відносних показників фінансової стійкості підприємства

- Відносні показники ступеню фінансової незалежності; показники, що характеризують стан обігових коштів ; показники, що характеризують стан основного капіталу .

Відносні показники фінансової стійкості підприємства

Показники ступеню фінансової незалежності

Коефіцієнт автономії

Коефіцієнт фінансування

Коефіцієнт фінансового важеля (плече)

Коефіцієнт покриття інвестицій

Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів

Коефіцієнт короткострокової заборгованості

Коефіцієнт кредиторської заборгованості

Показники стану основних засобів

Коефіцієнт мобільних та іммобілізованих коштів

Коефіцієнт постійного активу

Коефіцієнт реальної вартості майна

Коефіцієнт майна виробничого призначення

Коефіцієнт вартості основних засобів

Показники стану оборотних засобів

Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами

Коефіцієнт забезпечення запасів і витрат власними оборотними коштами

Коефіцієнт співвідношення запасів і власних оборотних коштів

Коефіцієнт маневреності власного капіталу

Коефіцієнт маневреності функціонального капіталу

Коефіцієнт вартості матеріальних оборотних коштів у майні

Система відносних показників фінансової стійкості підприємства

- **Плеце фінансового важеля, або коефіцієнт фінансового ризику** - це відношення позикового капіталу до власного:

$$Кф.р. = \frac{\text{Кредити отримані}}{\text{Власний капітал}}$$

- Свідчить про фінансову незалежність підприємства від залучення позикових коштів.
- Показує, скільки позикових коштів залучає підприємство на 1 грн. власного капіталу.
- При розрахунку даного показника в якості позикового капіталу береться лише платний капітал підприємства.
- Оптимальне значення 0,3-0,5. Критичним значенням цього коефіцієнту вважається одиниця.

Система відносних показників фінансової стійкості підприємства

- **Коефіцієнт покриття інвестицій** характеризує частку власного капіталу і довгострокових зобов'язань в загальній сумі активів підприємства:

$$K_{п.і.} = \frac{\text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання}}{\text{Валюта балансу}}$$

- Це більш м'який показник в порівнянні з коефіцієнтом автономії.
- В західній практиці прийнято вважати, що нормальне значення коефіцієнта дорівнює приблизно 0,9, критичним вважається його зниження до 0,75.

Система відносних показників фінансової стійкості підприємства

- **Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів** визначається як співвідношення довгострокових позикових коштів до суми власного капіталу та довгострокових позикових коштів:

$$K_{\text{ДПК}} = \frac{\text{Довгострокові позикові кошти}}{\text{Власний капітал} + \text{Довгострокові позикові кошти}}$$

- Зростання коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів, з одного боку, означає посилення залежності підприємства від кредиторів у довгостроковій перспективі, а з іншого боку, якщо зростання цього показника супроводжується збільшенням частки довгострокових зобов'язань у загальній сумі позикового капіталу, така ситуація є позитивною, тому що формується більш стабільна структура позикового капіталу.

Система відносних показників фінансової стійкості підприємства

- **Коефіцієнт короткострокової заборгованості** виражає частку короткострокових зобов'язань підприємства у загальній сумі зобов'язань:

$$K_{\text{КЗ}} = \frac{\text{Поточні зобов'язання}}{\text{Зобов'язання}}$$

Система відносних показників фінансової стійкості підприємства

- Коефіцієнт кредиторської заборгованості виражає частку кредиторської заборгованості підприємства у загальній сумі позикових коштів:

$$K_{\text{Кред.З.}} = \frac{\text{Кредиторська заборгованість}}{\text{зобов'язання}}$$

Система відносних показників фінансової стійкості підприємства

- Коефіцієнт забезпеченості поточних активів власними оборотними коштами (Кз.п.а.) показує, яка частина оборотних коштів підприємства була сформована за рахунок власного капіталу:

$$\text{Кз.п.а.} = \frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Поточні активи}}$$

- Нормативне значення показника не нижче 0,1, тобто не менше 10% поточних активів повинно бути профінансовано із власного капіталу.

Система відносних показників фінансової стійкості підприємства

- **Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами (Кз.з.)** – це відношення власних оборотних коштів до величини матеріальних запасів, тобто показник того, в якій мірі матеріальні запаси покриті власними джерелами і не потребують залучення

позикових:

$$Кз.з. = \frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Запаси}}$$

- Вважається, що нормативне його значення повинно бути не менше 0,5.

Система відносних показників фінансової стійкості підприємства

- Коефіцієнт співвідношення запасів підприємства і власних оборотних коштів:

$$K_{с.з/вок.} = \frac{\text{Запаси}}{\text{Власні оборотні кошти}}$$

- Цей показник є оберненим до показника забезпеченості запасів. Показник співвідношення запасів і власних оборотних коштів застосовується в економічно розвинутих країнах. Його нормативне значення, як правило, більше 1, а з урахуванням нормативного значення попереднього показника не повинно перевищувати 2. Значне перевищення цього критерію свідчить про погіршення стану, оскільки це означає, що має місце висока частка замороженого в запасах капіталу.

Система відносних показників фінансової стійкості підприємства

- **Коефіцієнт забезпеченості запасів власними (довгостроковими) джерелами їх формування**, який дорівнює відношенню суми власних оборотних і довгострокових позикових коштів до вартості запасів підприємства. Нормальна межа цього показника становить 0,6 – 0,8.

- **Коефіцієнт забезпеченості обороту власними оборотними коштами :**

$$K_{30} = \frac{\text{Власний оборотний капітал}}{\text{Чистий дохід від реалізації}}$$

- Зростання обсягу реалізації призводить до збільшення поточних фінансових потреб підприємства, які в значній мірі забезпечуються позиковими коштами. У результаті, якщо темпи зростання виторгу, а відповідно, і темпи збільшення активів, істотно перевищують темпи росту власного капіталу, відбувається зниження фінансової стабільності підприємства, тому що частка позикового капіталу збільшується.

Система відносних показників фінансової стійкості підприємства

- Вважається, що для підтримки достатнього рівня фінансової стабільності не менше ніж 10% обсягу реалізації повинно бути забезпечено власними оборотними коштами, у той же час занадто високе значення цього показника говорить про недостатнє використання позикових коштів.
- Коефіцієнт забезпеченості обороту власними оборотними коштами дає найбільш достовірну оцінку забезпеченості підприємства власними оборотними коштами, тому що синтезує показники балансу й звіту про фінансові результати підприємства за аналізований період.

Система відносних показників фінансової стійкості підприємства

- Показник маневреності функціонального капіталу:

$$К_{м.ф.к.} = \frac{\text{Грошові кошти} + \text{Короткострокові фінансові вкладення}}{\text{Власні оборотні кошти}}$$

- Показник характеризує ту частину власних оборотних коштів, яка знаходиться в формі грошових коштів і швидко реалізованих цінних паперів, тобто коштів, які мають абсолютну ліквідність.
- Для нормально функціонуючого підприємства цей показник змінюється в межах від нуля до одиниці.
- При інших рівних умовах зростання показника в динаміці розглядається як позитивна тенденція.

Система відносних показників фінансової стійкості підприємства

- Коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих коштів :

$$K_{m/i} = \frac{ДЗ + ПФІ + ГК}{НА}$$

де *ДЗ* – поточна дебіторська заборгованість; *ПФІ* – поточні фінансові інвестиції; *ГК* – грошові кошти та їх еквіваленти; *НА* – необоротні активи підприємства.

- Коефіцієнт структури довгострокових вкладень показує частку, яку становлять довгострокові зобов'язання в обсязі необоротних активів підприємства.

Заходи щодо підвищення фінансової стійкості підприємства

Заходи	Ефект для підприємства
Створення резервів	Підвищення в складі капіталу підприємства частки власного капіталу; збільшення величини власних оборотних коштів
Стягнення надмірної дебіторської заборгованості	Підвищення частки грошових коштів; прискорення оборотності оборотних активів; зростання забезпеченості власними оборотними коштами
Зменшення витрат	Підвищення ефективності діяльності підприємства; збільшення власного капіталу
Оптимізація обсягу запасів	Наявність вільних коштів; прискорення оборотності оборотних активів; можливість проведення додаткових